

РОЛЬ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ В РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (2014–2018 РР.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

THE ROLE OF CULTURAL WORK IN THE PEACEFUL POSTSECI OF UKRAINE'S ARMED FORCES (2014–2018): HISTORICAL ASPECTS

У статті досліджується роль культурологічної роботи в процесі реабілітації військовослужбовців. Зазначається, що культурно-мистецькі заходи знижують бойовий стрес і запобігають втратам від нього. Цей напрям роботи у Збройних силах здійснюється через заходи активного та пасивного відпочинку, заняття фізкультурою та спортом.

Починаючи з 2014 року кількість потерпілих від нещасних випадків у бойових діях значно зросла в Україні як у фізичних, так і у психічних точкових масах. Сьогодні перспективним завданням культурологічної роботи у Збройних силах є надання військовослужбовцям психологічної допомоги та їх участь у реабілітаційних процесах через систематичну й ефективну організацію дозвілля та відпочинку бійців.

Культурні та мистецькі засади поглинають особливості фактичної роботи минулого, зокрема сприяють поліпшенню діяльності та сприяють відновленню морально-психічних сил військ, які брали участь у військових діях.

Аналіз культурно-мистецьких заходів, що організовуються і проводяться на Збройних Силах у період 2014–2018 років, показує, що вони спрямовані на реабілітацію воїнів, які брали участь у військових діях.

У статті визначено роль культурної діяльності, яка полягає, по-перше, у здатності встановлювати і вирішувати основні людські проблеми, які зачіпають фундаментальні вимоги людського існування, які не обмежуються виключно логічними інтересами. По-друге, у вираженні потреби суспільного прогресу, що збігається з об'єктивним напрямком історичного прогресу. По-третє, включенні в міжнародний культурний процес, коли духовні цінності є ефективними на міжнародній арені, і творчі сили активно залучаються до культурного життя світу, у вирішенні таких глобальних проблем, як реабілітація учасників бойових дій.

На думку автора, було б доцільно розвивати реабілітацію військовослужбовців із широким використанням можливостей культурологічної роботи, удосконалити цю сферу діяльності у Збройних Силах через діяльність активного та пасивного відпочинку, фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: культурологічні заходи, відновлення моральних і психічних сил, реабілітація воїнів, заняття фізкультурою та спортом, активний та пасивний відпочинок.

The article examines the role of culturological work in the process of rehabilitating servicemen. It is noted that cultural and artistic activities reduce the quality of life and save the money from the new one. This area of work in the Armed Forces is carried out through activities of active and passive recreation, physical education and sports.

Since 2014, the number of victims of accidents in combat operations has increased significantly in Ukraine, both in physical as well as in mental acupressures. Today, the promising task of cultural work in the Armed Forces is to provide psychological assistance to servicemen and their participation in rehabilitation processes through systematic and effective organization of leisure and recreation of fighters.

Cultural and artistic backgrounds shake up the peculiarities of the actual work of the past, and, in particular, they contribute to the improvement of the activities and contribute to the restoration of the moral and psychic forces of the troops who participated in hostilities.

The analysis of cultural and artistic events organized and conducted at the Armed Forces in the period 2014–2018 shows that they are aimed at rehabilitating warriors who participated in hostilities.

The article defines the role of cultural activities, which is, firstly, in the ability to set and solve the main human problems that catch the fundamental demands of human existence, which are not limited to purely logical interests. Second, in expressing the needs of social progress, which coincides with the objective direction of historical progress. Thirdly, inclusion in the international cultural process, when spiritual values are effective in the international arena, and creative forces are actively involved in the cultural life of the world, in solving such global problems as rehabilitation of combatants.

In the opinion of the author, it would be advisable to further develop the rehabilitation of servicemen with the wide use of the possibilities of culturological work. Improve this area of work in the Armed Forces through activities of active and passive recreation, physical education and sports.

Key words: cultural activities, restoration of moral and psychic forces, rehabilitation of warriors, physical education and sports, active and passive recreation.

УДК 335.48: 37(477)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2019.9.16>

Романовський Я.Я.

к.і.н.,
викладач кафедри морально-психологічного забезпечення
Національна академія Сухопутних
військ імені Петра Сагайдачного

Постановка проблеми. Із 2014 року в Україні значно збільшилась кількість постраждалих від участі в бойових діях, як у фізичному, так і психічному аспектах. Сьогодні перспективним завданням культурологічної роботи у Збройних силах виступає надання військовос-

лужбовцям психологічної допомоги та участь у їх реабілітаційному процесі через систематичну та ефективну організацію дозвілля та відпочинку бійців.

Культурно-мистецькі заходи знижують бойовий стрес і запобігають втратам від нього,

також зменшують прояви девіантної поведінки, спричиненої стресом у період підготовки, ведення та після бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Здійснене науковцями до цього часу дослідження культурологічних заходів, які були організовані та проведені у Збройних силах України з метою сприяння процесу реабілітації, не можна вважати всебічним, повним і завершеним. Перелік імен авторів, які тою чи іншою мірою торкалися питання військової культури, не був численним. Серед тих, що приділяли цьому увагу, слід назвати А. Могильного, А. Папікяна, В. Темко [1; 2].

Постановка завдання. Предметом нашого дослідницького інтересу є досі мало висвітлена тема, яка стосується культурно-мистецьких заходів, що проводились фахівцями Збройних сил та сприяли відновленню моральних і психічних сил військовослужбовців, що брали участь у бойових діях. Отже, метою даного наукового пошуку є вивчення існуючого досвіду проведення культурологічної роботи та аналіз її ролі і місця у відновленні психічного здоров'я воїнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз джерел та архівних матеріалів свідчить, що органи військового управління з 2014 року розпочали діяльність щодо надання військовослужбовцям Збройних сил України психологічної допомоги і в першу чергу завдяки організації на передовій культурно-мистецьких заходів.

Так, уже у 2014 році офіцери-культурологи через організацію змагань у спорті, танцях, конкурсах створювали умови для поступового відновлення психічного здоров'я військових. У результаті просто не залишається часу у воїнів на думки про вживання алкоголю, суїцид та про пережиті події.

Демонстрація кінофільмів на передовій – це особлива форма культурологічної роботи, яку органи військового управління вдосконалили завдяки співпраці з фахівцями цієї сфери. У 2014 році, напередодні Нового року, з волонтерською групою «Артмобілізація» український кінорежисер, сценарист, актор, академік Національної академії мистецтв України Михайло Ілленко їздив у Слов'янськ до воїнів національної гвардії. Потім побував у Старобільську і Щастя в підрозділах «Айдар» і «Золоті Ворота», а в Пісках був на різдвяний вечір з 6 на 7 січня в особового складу батальйонів «Січ» і «Правого Сектору». Для воїнів режисер продемонстрував фільм «Той, хто пройшов крізь вогонь» [3]. Демонстрація воїнам патріотично спрямованого фільму та прояв небайдужості до них дали позитивний емоційний поштовх і моральне натхнення захищати державу від ворога.

Заходи культурологічної роботи, що пов'язані із захистом психіки воїна від негативного

інформаційного впливу противника, на передовій безпосередньо забезпечували начальники клубів. Завдяки їх зусиллям до кожного з підрозділів, які перебувають у зоні Операції об'єднаних сил, надходило щотижневий видання інформаційного бюлетеня під назвою «Блокпост». На його сторінках військові мали змогу ознайомитись із подіями, фактами, відомими постатями в історії України, національними та військовими традиціями, сучасністю Збройних Сил України, отримати корисну інформацію від психологів, військових медиків, капеланів, тактичні та бойові поради від учасників бойових дій. Особливо створена рубрика «Час дозвілля» допомагала відволіктись, підняти настрій, створити позитивний морально-психологічний клімат у підрозділі [4].

Особливої уваги заслуговують дитячі малюнки та листи, які надзвичайно позитивно впливали на психіку військовослужбовця, даруючи душевний спокій та психічну рівновагу. Більшість військових робили їх своїми оберегами. Дитячі роботи відправлялись бійцям у зону проведення бойових дій після завершення різноманітних конкурсів. Наприклад, у військових закладах культури. Так, у 58 будинку офіцерів міста Львова постійно проводились виставки робіт «Захисники Землі Української». Після завершення конкурсів дитячі роботи передавались бійцям у зону бойових дій [5].

Для загальної реабілітації воїнів був використаний такий художній засіб, як сатира.

Із 2016 року в зоні бойових дій начальники клубів почали розповсюджувати оновлений гумористичний журнал у вигляді воєнних коміксів «Сатиричний блокпост», який був розроблений Науково-дослідницьким центром гуманітарних проблем Збройних сил України. На сторінках журналу безжалісно в жартівливій формі зображували політиків ворожої країни, що значно сприяло відновленню моральних сил військовослужбовців.

Під час реабілітації військовослужбовців широко застосовувалися творчі і спортивні змагання як метод культурологічної роботи. Наприклад, 19 січня 2018 року на Навчально-спортивній базі «Тисовець» пройшла реабілітаційна група військовослужбовців-учасників АТО(ООС) 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців та члени їхніх сімей. Із бійцями та їхніми родинами у змагальній формі проводились катання на лижах, ліплення із солоного тіста, відвідування виставки льодових фігур, що сприяло відновленню моральних та духовних сил воїнів, покращенню психологічної атмосфери в сім'ї [6].

Щорічно українські військовослужбовці беруть участь у спортивних змаганнях «Ігри Нескорених». У серпні 2016 року Україна отримала офіційне запрошення взяти участь

в «Invictus Games Toronto 2017», і вже восени того ж року почався загальнонаціональний відбір кандидатів до збірної України. Такі змагання допомагали відновлювати моральні та духовні сили військовослужбовцям, що отримали поранення. Восени 2018 року у Сіднеї у змаганнях приймало участь 18 націй зі всього світу. До участі долучалися ветерани та діючі військовослужбовці Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Національної поліції України, Служби безпеки України, а також добровольчих формувань, які були поранені, травмовані або захворіли під час або внаслідок виконання службових обов'язків в зоні АТО(ООС) або в ході миротворчих операцій за участю України [7].

Загалом змагання на світовому рівні – це важливий елемент у новому підході щодо створенні сучасну систему реабілітації військовослужбовців.

Із 2018 року в масштабах країни широко почали застосовувати такий метод культурологічної роботи, як театралізація та імпровізація. Так, восени 2018 року до Дня захисника України фахівці сфери культурологічної роботи за підтримки міністерства інформаційної політики реалізували унікальний проект «Запроси мене з війни». Мета заходу – допомога військовослужбовцям адаптуватися після війни завдяки єднанню з мистецтвом за допомогою танцю. Свої танцювальні номери представили 20 пар: захисники України та «Українські Амазонки» (жінки-учасниці бойових дій на сході України, волонтерки та військові журналістки). У танці учасники «розповіли» свої історії з війни [8]. Даний та подібні культурологічні заходи сприяли реабілітації воїнів і показали їх важливу роль у процесі відновлення їх психічного здоров'я.

Важлива роль у відродженні військових ритуалів, культурно-естетичному вихованні, релаксації особового складу відводилась оркестрам військових частин. Здійснений узагальнений аналіз діяльності військових музичних колективів ЗСУ свідчить, що в процесі реабілітації військовослужбовців вони відіграють надважливу роль, оскільки долучають воїнів до українського мистецтва, яке переключає і відволікає свідомість від травмуючих факторів бойових дій.

Висновки з проведеного дослідження. Важливою силою в реабілітації воїнів є культурологічна робота органів військового управління. Аналіз культурно-мистецьких заходів,

які були організовані та проведені в ЗСУ в період 2014–2018 рр., свідчить про їх спрямованість на реабілітацію воїнів, що брали участь у бойових діях.

Роль культурологічних заходів полягає, по-перше, у здатності ставити і розв'язувати провідні загальнолюдські проблеми, що зачіпають корінні запити людського буття, які не обмежуються суто локальними інтересами. По-друге – у вираженні потреби суспільного прогресу, що збігається з об'єктивним напрямом історичного поступу. По-третє, у включенні в міжнародний культурний процес, коли духовні цінності ефективно діють на міжнародній арені, а творчі сили беруть активну участь у культурному житті всього світу, в розв'язанні таких глобальних проблем, як реабілітація учасників бойових дій.

На думку автора, і надалі доцільно розвивати сферу реабілітації військовослужбовців із широким використанням можливостей культурологічної роботи, вдосконалювати цей напрям роботи у Збройних силах через заходи активного та пасивного відпочинку, заняття фізкультурою та спортом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Могильний А.П. Культура і особистість : монографія. Київ : Вища шк., 2002. 303 с.
2. Темко Г.Д. Методологічні основи виховання воїнів Збройних Сил України : монографія. Київ : Варта, 1997. 147 с.
3. Веб-портал «Факти». URL : <http://fakty.ua/193888-mihail-ilenko-na-vostoke-net-nikakogo-ato-tam-idet-nastoyacshaya-vojna> (дата звернення : 09.02.2019).
4. Медіа-сайт «Довідник з МПЗ». URL : <http://dovidnykmpz.info/boiovyi-biuletен/> (дата звернення : 09.02.2019).
5. Веб-сайт 58 будинку офіцерів. URL: <http://58.cbo.org.ua/category/news/> (дата звернення: 09.02.2019).
6. Веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/ua/news/u-navchalno-sportivnij-bazi-zimovih-vidiv-sportu-tisovec-vidpochila-ta-projshla-reabilitaciyu-druga-grupa-vijskovosluzhbovciv-uchasnikiv-ato?=print> (дата звернення : 09.02.2019).
7. Веб-портал «Invictus games 2018». URL: <http://invictusgames.in.ua/promo/invictus-games-2018#selection> (дата звернення : 09.02.2019).
8. Веб-сторінка «Укрінформ». URL : <http://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2542598-zaprosimene-z-vijni-prezentacia-socialnogo-proektu-do-dnazahisnika-ukraini-budinok-uradu-vul-grusevskogo-122-1j-pidizd-6j-poverh.html> (дата звернення : 09.02.2019).